

which ensures their success in the educational process, and in the future also in professional work with younger schoolchildren.

The article substantiates the principles of successful learning, singles out the functions of a modern novice teacher in the context of the requirements of the "New Ukrainian School" concept (to organize and form a mini-environment that aims to activate and stimulate the cognitive needs and requests of children; to ensure the development of the student's personality with the acquisition of direct personal life experience; will promote and support the formation of the student's personality as an independent and self-sufficient participant in the educational process); the project of professional development of students based on the assimilation of new information, non-standard forms and methods of work, which stimulate the future primary school teacher to find the necessary resources (intellectual, informational, technological, methodical, image) to ensure the productivity of preparation for preventive activities with younger schoolchildren.

Key words: success learning, preventive activity, capitalization of success learning resources, the concept of the New Ukrainian School, principles of success learning, characteristics of the professional image of a modern primary school teacher.

Дата надходження статті: 05.01.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Чувасова Н. О.

УДК 37.015.311-057.36

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.506>

Іванченко Є. А.*,

orcid.org/0000-0003-3071-0938

Білоножко Н. Й.*,

orcid.org/0009-0000-2682-2174

Верламов О. М.*,

orcid.org/0000-0003-1175-9832

ПІЛОТАЖНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті здійснено теоретичний аналіз поняття «емоційний інтелект», зокрема його мотиваційного компонента. Розглянуто різні теоретичні підходи до вивчення емоційного інтелекту та його складових українськими та зарубіжними науковцями.

Увагу авторів сконцентровано на проблемі мотиваційного компонента емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України, яка не достатньо досліджена як із теоретичного, так і з емпіричного боків. Також акцентовано на потребі вивчення впливу емоційного інтелекту на особистість військовослужбовця в сучасному суспільстві, адже, з одного боку, емоційний інтелект дозволяє розуміти та контролювати власні емоції, виявляти емпатію та вибирати адекватну стратегію поведінки, а з іншого – емоційний інтелект як прояв професійнозначущих якостей продукує мотивацію до виконання службових обов'язків.

Авторами представлено результати пілотажного дослідження мотиваційної складової емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України, спрямованого на виявлення ієрархії цінностей майбутніх офіцерів Збройних Сил України, з'ясування їхньої мотивації на успіх або уникнення невдач та виявлення джерел мотивації. Водночас метою було уточнення компонентів мотиваційної складової емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України та напрямків формування зазначеної якості через вплив на мотиваційну сферу військовослужбовця.

*© Іванченко Є. А.

*© Білоножко Н. Й.

*© Верламов О. М.

Презентовані результати засвідчили потребу коригування ієрархії цінностей досліджуваної групи, перенесення акцентів щодо мотивації на досягнення успіху та запобігання невдач, коректування джерел мотивації, та дозволили уточнити напрямки формування мотиваційного компонента емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України.

Подальші розвідки автори вбачають у побудові моделі формування емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України у вищих військових навчальних закладах.

Ключові слова: мотивація, мотиваційна сфера, емоційний інтелект, емоційний інтелект майбутнього офіцера Збройних Сил України, компоненти емоційного інтелекту.

Постановка проблеми. Упродовж свого життя кожна людина постійно розвивається, зростає над собою під час співіснування та співпраці з іншими людьми у сприятливому або «ворожому» середовищі, у звичайних або невизначених умовах та навіть наодинці із собою. Таке зростання через власні успіхи та поразки формує характер та емоційний інтелект особистості.

Сучасні дослідники наголошують, що сенс емоційного інтелекту в багатьох сферах діяльності важко переоцінити, адже ефективна міжособистісна взаємодія повністю залежить від рівня розвитку емоційного інтелекту кожної особистості, що підкреслює потребу дослідження складових емоційного інтелекту та його значення в професійній діяльності [10].

Вивчення феномену емоційного інтелекту не є тимчасовою хвилею моди або сучасним трендом, тобто не становить собою нового явища. Але зараз науковці активно доводять, що дослідження особистості та її поведінкових реакцій підлягають ідентифікації, оцінюванню та повному співвідношенню, а можливо й залежності рівня розвитку емоційного інтелекту від рівня мотивації. Саме пізнання особистості є вирішальним як для професійної сфери (подолання деструктивних взаємовідносин), так і для особистісної, що по суті є запорукою для успіху в будь-якій сфері діяльності.

Емоційний інтелект має велике значення в діяльності будь-якої людини. З одного боку, це пов'язано з можливістю особистості розуміти, керувати та контролювати власні емоції, знайти пояснення емоціям інших людей та вибрати правильну стратегію поведінки. А з іншого, емоційний інтелект пов'язаний з мотивацією до виконання службових обов'язків як прояв професійнозначущих якостей військовослужбовця Збройних Сил України [2, с. 12–13].

Отже, проблема емоційного інтелекту вимагає детальнішого всебічного розгляду, тим більше, що його вплив на особистість вивчено недостатньо, й відповідно залишається актуальним напрямком досліджень.

Аналіз досліджень. В Україні дослідження емоційного інтелекту набуло значного поштовху в зв'язку з науковими пошуками Г. Березюка, Н. Ковриги, Е. Носенко [2, с. 101], С. Дерев'янка, І. Аршафи [8, с. 10], О. Власової, В. Оськіна, О. Філатова [9, с. 32] та ін. Роль емоційного інтелекту в оптимальному функціонуванні й успішній життєвій діяльності особистості була окреслена С. Биковою, Т. Кириленко, О. Льошенко [3, с. 102], С. Максименко, О. Санніковою, О. Чебикіним та ін. [9, с. 32].

Вивченням аспектів емоційного інтелекту у військовослужбовців займалися Г. Дубровинський, С. Козловська, О. Крупський, Т. Мацевко, А. Рождественський, П. Ткачук та ін. [1, с. 255].

Серед зарубіжних психологів-дослідників емоційного інтелекту найвідомішими є Р. Бар-Он, Р. Бояціс, Д. Гоулман, Д. Карузо, М. Кетс де Вріс, Д. Майер [11, с. 8] та ін. Зарубіжними педагогами-класиками, які досліджували емоційну складову особистості, є І. Гербарт, Я. Коменський, І. Песталоцці, Ж. Руссо [13] та ін.

Окрім того зарубіжні автори приділяють у своїх дослідженнях увагу й окремим аспектам емоційного інтелекту у військовослужбовців. Так, С. Аквілар, А. Гуірао, Г. Деяніра, С. Джерус, К. Оден [14] у своїх працях вивчають позитивний вплив розвинутих навичок емоційного інтелекту у військовослужбовців на подолання посттравматичного стресу та пом'якшення негативних наслідків, пов'язаних

із психологічними травмами й нездатністю впоратися з емоціями. К. Хадсон, Д. Гоулмен, Р. Боятзіс, А. МакКі [12] досліджують взаємозв'язок емоційного інтелекту з лідерськими якостями. Ще одним важливим аспектом, який розглядається в дослідженнях Д. Абрахамс та М. Вакслер, є важливість застосування навичок емоційного інтелекту з метою налагодження контакту не лише з підрозділом і колегами, але й із людьми з різних культурних середовищ [10].

Мотиваційний компонент емоційного інтелекту у своїх працях описували О. Гуцан, Л. Донець, А. Калиниченко, Н. Коваленко [2, с. 102], Т. Левченко, О. Мінкова, Л. Проданова, В. Співака, М. Тюхтій [8, с. 18] та ін.

Метою статті є презентація результатів пілотажного дослідження мотиваційної компоненти емоційного інтелекту військовослужбовця Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу. Під час аналізу літературних джерел авторами було встановлено, що феномен емоційного інтелекту є передвісником життєвого успіху та є одним із показників пристосування до взаємодії з довколишніми.

Перші філософські роздуми щодо емоційного інтелекту сягають часів Античності (від 800 року до н.е. до 600 року н.е.). Аристотель зазначав, що емоції здатні перетворювати внутрішній стан і впливати на здатність до міркувань. В епоху Просвітництва (друга половина XVII–XVIII ст.) було вперше згадано емоційно-моральні установки, що є необхідною умовою для конструктивних міжособистісних відносин.

Розглядаючи еволюцію поняття «емоційний інтелект», не можна без уваги залишити думку видатних сучасних психологів і педагогів. Наприклад, академік І. Бех [1, с. 256] стверджував, що емоційний інтелект є невід'ємною складовою професійної спроможності. І. Зязюн [9, с. 33] уважав, що саме викладач із високим рівнем емоційного інтелекту здатен до спрямування та організації гуманітарного пізнання себе, своєї значущості, цінності свого життя тощо. Український педагог О. Семенов [8, с. 9], вважає, що прояв емоційного інтелекту виявляється через толерантну взаємодію з довколишніми, природою, культурою тощо. О. Саннікова досліджувала вплив базових емоцій на успішність професійної діяльності [1, с. 227].

Таким чином, можна констатувати, що емоційний інтелект розглядається науковцями у двох аспектах – як *здібності особистості*, спрямовані на розуміння власних емоцій та емоцій довколишніх, та як *уміння особистості* керувати власним емоційним станом.

На сьогодні найяскравішим дослідником емоційного інтелекту є Д. Гоулман, американський психолог-практик, який виокремлює 5 основних складових, що залучені до розвитку та культивування емоційного інтелекту, а саме самоусвідомлення, навички саморегуляції, емпатію, соціальні навички та мотивацію (табл. 1) [7].

Найголовнішою детермінантою емоційного інтелекту, на нашу думку, є емоції, що стоять в одному ряду з потребами та інтересами, які у свою чергу виконують мотиваційну (спонукальну) функцію.

Взаємозв'язок емоцій з мотивацією описується в теорії Р. Ліпера [13], який зазначає, що в сьогоденні суспільстві саме особистість є найбільш мотивованою істотою, і все це зумовлене саме емоційністю.

Вивчаючи мотиваційні функції емоцій, не слід виключати такі елементи як:

- саме емоція є спонукальним фактором до активності та мотивом, а саме, на що направлена активна діяльність;
- найсильніший мотив, прагнення емоційного балансу; між емоціями та інстинктами людини за природними показниками можна поставити знак дорівнює; енергетика емоцій є рушійною силою;
- емоції також є двигуном потреб, які найчастіше штовхають поперед себе [10].

5 основних складових емоційного інтелекту (ЕІ) за Д. Гоулманом

№ з/п	Складова емоційного інтелекту	Характеристика
1.	<i>Самоусвідомлення</i>	Здатність розпізнавати та розуміти власні емоції, а також усвідомлювати вплив своїх дій на оточення є важливим компонентом розвитку ЕІ. Самосвідомість допомагає розпізнавати власні сили та обмеження, бути відкритими до нової інформації і досвіду, а також взаємодіяти з іншими.
2.	<i>Навички саморегуляції</i>	Окрім усвідомлення власних емоцій, важливо вміти регулювати емоції та керувати ними. Саморегуляція допомагає краще вирішувати конфлікти або складні ситуації, бути гнучкими й адаптуватися до змін.
3.	<i>Емпатія</i>	Здатність розуміти, як почуваються інші, а також реагувати, ураховуючи почуття чи стани іншої людини. Емпатія допомагає будувати стосунки з іншими, не лише особисті чи стосунки в родині, але й на роботі.
4.	<i>Соціальні навички</i>	Уміння взаємодіяти з іншими – будувати стосунки, розвивати розуміння себе та комунікувати про це з довколишнім, а також поліпшити щоденну взаємодію та спілкування.
5.	<i>Мотивація</i>	Визначається не лише, або навіть не стільки зовнішніми винагородами (гроші, слава, визнання тощо), але і внутрішніми потребами, цінностями й цілями, які базовані на тому, що нам важливо і справді має для нас значення. Мотивація допомагає нам бути зосередженими, виявляти ініціативу, здобувати досвід і розвиватися в напрямку досягнення своїх коротких і довготермінових цілей чи реалізації планів. Вона також впливає на якість та ефективність, з якою ми виконуємо те чи інше завдання.

Ми погоджуємося з думкою низки науковців (О. Гуцан, Л. Донець, А. Калиниченко, Н. Коваленко, Т. Левченко, О. Мінкова, Л. Проданова, В. Співака, М. Тюхтій та ін.), що між емоційним інтелектом і мотивацією є взаємозв'язок.

Отже, аналіз досліджень науковців та власне розуміння проблеми призвели до створення структури емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України, одним із компонентів якого є мотиваційний. Далі постало завдання побудови ієрархії цінностей майбутніх офіцерів Збройних Сил України, з'ясування їхньої мотивації на успіх або уникнення невдач і виявлення джерел мотивації.

Задля вирішення зазначеного завдання було проведено пілотажне дослідження мотиваційної складової емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України. Базою дослідження стала Військова академія в м. Одесі. У дослідженні взяли участь 180 офіцерів, дібраних випадковим чином. Водночас дослідження проводилось із метою уточнення компонентів мотиваційної складової емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України. У процесі пілотажного дослідження офіцерам було запропоновано діагностування за такими методиками: методика Ш. Шварца PVQ «Портрет цінностей» (адаптація Семків І.) [8, с. 19]; методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса [4]; методика діагностики мотивації до уникнення невдач Т. Елерса [5] та Опитувальник мотиваційних джерел Д. Барбуто та С. Р. Сколк в обробленні О. Сидоренка [6].

Методика Ш. Шварца PVQ «Портрет цінностей» (адаптація І. Семків) була спрямована на виявлення ієрархії цінностей досліджуваної групи офіцерів. Ранжування результатів показано в таблиці 2.

Таблиця 2

**Ранжування цінностей за методикою Ш. Шварца PVQ
«Портрет цінностей» (адаптація І. Семків)**

№	Цінності	Ранг
1.	Конформізм	10
2.	Традиції	2
3.	Доброзичливість	1
4.	Універсалізм	5
5.	Самостійність	6
6.	Стимуляція	3
7.	Гедонізм	8
8.	Досягнення	9
9.	Влада	7
10.	Безпека	4

Дані таблиці 2 свідчать, що на перше місце в ієрархії цінностей офіцерів Збройних Сил України вийшла *доброзичливість (benevolence)*, тобто більшість респондентів надають перевагу забезпеченню благополуччя найближчих людей, дбають про щастя та добробут рідних, друзів, співробітників, колег, цінують вірність, чесність, дружелюбність і відповідальність, намагаються бути підтримкою та опорою для тих, кого вони люблять і поважають.

На друге місце більшість офіцерів висуває *традиції (tradition)*, що свідчить про важливість для них єдності між поколіннями в родині, виконання обрядів, святкування релігійних свят тощо.

Третє місце посіла *стимуляція (stimulation)*. Досліджувані у своїй більшості потребують нового досвіду, постійних змін і новизни через те, що їм притаманні схильність до ризику, пошук гострих вражень і нестандартних подій, змін ужитті.

На четвертому місці ми бачимо *безпеку (security)*, що є логічним для військових, адже для них важливим є не лише власна безпека, але й безпека близьких людей, національна безпека та спокій.

На п'ятому місці опинився *універсалізм (universalism)*, що відображує ставлення офіцерів Збройних Сил України до справедливості та рівності людей на землі.

Шостою в ієрархії цінностей є *самостійність (selfdirection)*, яка свідчить про незалежність від впливу соціального середовища, бажання самостійно нести відповідальність за власний вибір, усвідомлювати можливість керування власним життям і власними рішеннями та нестерпність відчуття залежності від інших. Таке місце самостійності у трактовці Ш. Шварца зумовлено професійною діяльністю військовослужбовців, яка вимагає поряд із самостійним ухваленням управлінських рішень беззастережно виконувати наказ вищого командування.

Ранг сьомий має *влада (power)*, що відображається у прагненні накопичувати матеріальні ресурси, гроші, займати керівні посади.

Гедонізм (hedonism), пов'язаний з комфортом, відпочинком, добрим та здоровим сном і харчуванням, в ієрархії цінностей офіцера має ранг вісім. Такий результат пов'язуємо знову таки зі специфікою професійної діяльності респондентів.

Цінність *досягнення (achievement)*, тобто особистий успіх понад усе, для досліджуваних перебуває лише на 9 місці.

І на останньому місці (ранг 10) опинився *конформізм (conformity)*, який пов'язують з обмеженням дій, прагнень, що можуть зашкодити іншим, порушити соціальні очікування, норми. На нашу думку, цей пункт потребує корегування, особливо у світлі професійної діяльності військовослужбовців.

Наступна методика, яку ми застосовували під час нашого дослідження, – методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса [4]. Метою цієї методики є визначення рівня мотивації до успіху. Також ця методика демонструє відповідну трудову поведінку. Радість може викликати підвищене бажання якісно виконувати військовий обов'язок, а гнів навпаки – бажання вступити в конфлікт з іншими побратимами тощо. На рис. 1 продемонстровано показники щодо рівня мотивації до успіху серед респондентів.

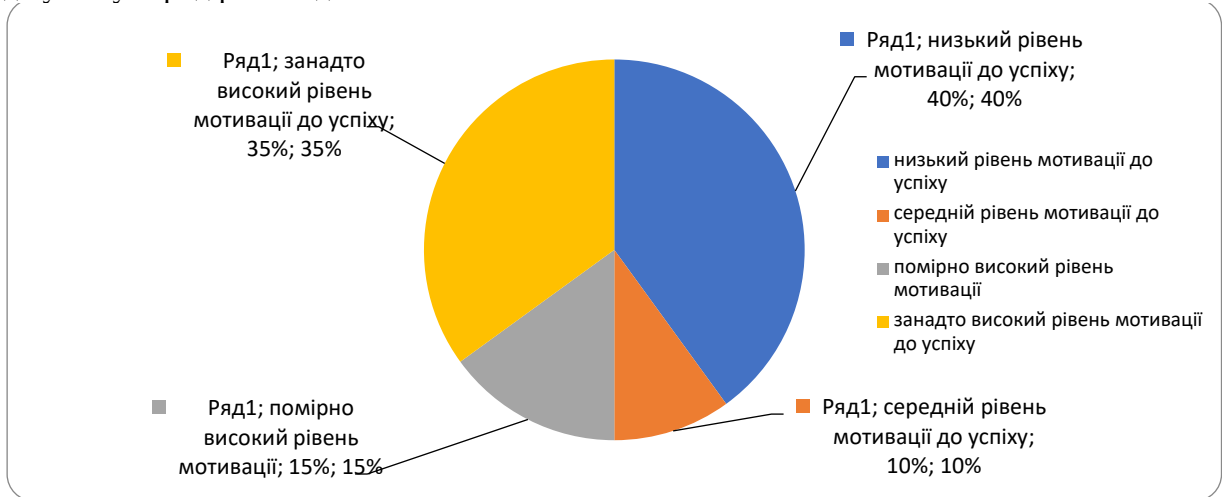

Рис. 1. Розподіл відсотків респондентів за рівнями мотивації на успіх

Отже, 40 % офіцерів мають низький рівень мотивації до успіху, а 35 % – занадто високий. Зазначені дві «крайності» не бажані для військовослужбовців. У першому випадку маємо невмотивованого офіцера, що буде ускладнювати виконання ним службових обов'язків, а в другому – надмірне прагнення до успіху може збільшити втрати під час виконання службових обов'язків, особливо у воєнний час.

Прийнятними для нашого дослідження є середній та помірною високий рівні мотивації на успіх (10 % та 15 %). Отже, формування емоційного інтелекту має призвести до формування правильного ставлення до успіху.

Доповнює попередню методику методика Т. Елерса: діагностика мотивації до уникнення невдач [5], яка визначає реакції військовослужбовця на стимули зовнішнього середовища під час виконання службових обов'язків та бажання поліпшити самооцінку. Результати опитування – на рис. 2.

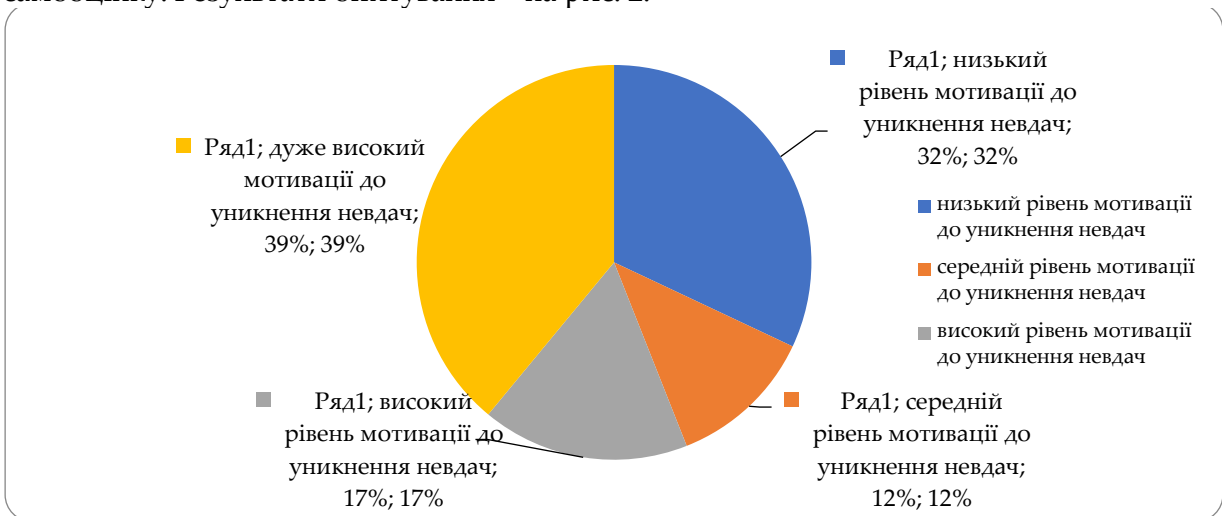

Рис. 2. Розподіл відсотків респондентів за рівнями мотивації до уникнення невдач

За результатами опитування ми встановили, що дуже високий рівень уникнення невдач зберігається у 39 % опитаних. Це може бути пов'язано з невмінням вирішувати проблемні ситуації під час військової служби. У той же час 17 % свідчить про високий рівень уникнення невдач, що у свою чергу може бути пов'язано з особистими поведінковими реакціями. 12 % мають середній рівень уникнення невдач, що свідчить про ситуативне уникнення певних неприємних ситуацій. 32 % мають низький рівень до уникнення невдач, що свідчить про досвідченість у вирішенні проблемних питань, пов'язаних із військовою службою, або свідчить про наявність певного рівня емоційного інтелекту у військовослужбовців Збройних Сил України.

Також автори вважали необхідним дослідити, що є підґрунтям мотивації, за допомогою опитувальника мотиваційних джерел Д. Барбуто та С. Сколк в обробці О. Сидоренка. Опитувальник дозволяє визначити, чим саме зумовлено прагнення виконувати певне завдання, яка саме мотивація превалює: зовнішня (матеріальна винагорода, схвалення іншими) чи внутрішня (спрямованість на процес, самовдосконалення й самореалізація), або це інтегративна мотивація (узгодженість завдань індивіда із завданнями соціуму). Ранжування результатів опитування представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Ранжування джерел мотивації за опитувальником Д. Барбуто та С. Сколк в обробці О. Сидоренка

№	Джерела мотивації	Ранг
1.	Внутрішня мотивація. Спрямованість на процес	3
2.	Зовнішня мотивація. Матеріальна винагорода	5
3.	Зовнішня мотивація. Схвалення іншими	4
4.	Внутрішня мотивація. Самовдосконалення, самореалізація	2
5.	Інтегративна мотивація. Узгодженість завдань індивіда із завданнями соціуму	1

Дані таблиці 3 свідчать, що ранг 1 має інтегративна мотивація, яка свідчить про бажання більшості офіцерів досягати мети, що відповідає інтерналізованим цінностям. Далі іде внутрішня мотивація (самовдосконалення, самореалізація), тобто бажання відповідати власним стандартам рис, компетентності й цінностей. На 3 місці – внутрішня мотивація (спрямованість на процес), де джерелом є бажання отримати задоволення та насолоду від процесу діяльності. Ранги 4 та 5 отримала зовнішня мотивація схвалення іншими (бажання прийняття й підтвердження своїх рис, компетентності й цінностей з боку інших індивідумів або референтної групи) та матеріальна винагорода (бажання відчутної зовнішньої винагороди: заробітна плата, премії тощо).

Таким чином, експериментальні дані продемонстрували, що рушійною силою мотивації для військовослужбовців є внутрішні джерела, які свідчать про активну діяльність людини під час переживання позитивних емоцій, що, звісно, має перевагу перед мотивами зовнішніми, які є нестійкими і можуть свідчити про недостатній рівень емоційного інтелекту офіцера.

Висновки. Аналіз наукової літератури та власне бачення проблеми побудови структури емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України призвели до включення мотиваційного компонента до структури зазначеної якості та встановлення тісного зв'язку рівня сформованості мотиваційної компоненти з рівнем сформованості емоційного інтелекту.

Проведене пілотажне дослідження засвідчило потребу коригування ієрархії цінностей досліджуваної групи, перенесення акцентів щодо мотивації на досягнення успіху та запобігання невдач, коректування джерел мотивації, що дає напрямки формування мотиваційного компонента емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у використанні отриманих експериментальних даних для корегування структури емоційного інтелекту, зокрема його мотиваційного компонента; побудові моделі формування емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України у вищих військових навчальних закладах через мотиваційну сферу.

Список використаних джерел:

1. Застосування військовим лідером навичок емоційного інтелекту у процесі налагодження внутрішніх комунікацій. С. 255–260. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2022/41-2022/45.pdf>
2. Лящ О. Генеза емоційного інтелекту в юнацькому віці: дис. ... д-ра наук з псих.: 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2021. 458 с.
3. Мазоха І. Аналіз проблеми емоційного інтелекту як особистісного ресурсу. *Сучасна психологія: проблеми та перспективи*. 2020. С. 100–104.
4. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса. URL: https://stud.com.ua/17007/management/metodika_diaagnostiki_osobistosti_motivatsiyu_uspihu_e_lersa
5. Методика Т. Елерса: діагностика мотивації до уникнення невдач. URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=508>
6. Опитувальника мотиваційних джерел Д. Барбуто та С. Сколк в обробці О. Сидоренка. URL: <http://www.dolynska-nvk3.edukit.kr.ua/Files/downloadcenter/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8.pdf>
7. П'ять компонентів емоційного інтелекту. URL: <https://fizis.net/karjera-i-usvidomlenist/5-komponentiv-emotsiinoho-intelektu/>
8. Субашкевич І. Формування ціннісно-сислової сфери студентів педагогічних спеціальностей засобами медіапсихологічних технологій [практ. посіб.] / Ірина Романівна Субашкевич. Львів: Растр-7, 2016. 60 с.
9. Том 1, № 2 (2017): Науковий вісник ХДУ. Серія Психологічні науки. С. 31-37. URL: <https://pjjournal.kspu.edu/index.php/pj/issue/view/10>
10. Emotional Intelligence. 2021. URL: <https://psychology.jrank.org/pages/213/EmotionalIntelligence.html>
11. Ugoani J. N. Intelligence and its Impact on Effective Human Resource Management. *International Journal of Economics and Financial Research*. 2021. No. 7(1). Pp. 5–13.
12. Goleman's Daniel. Emotional Intelligence in Leadership: How to Improve Motivation in your Team. 2021. URL: <https://www.tsw.co.uk/blog/leadership-and-management/daniel-goleman-emotional-intelligence/>
13. EQ vs. IQ: Which One Is More Beneficial? 2021. URL: <https://www.healthline.com/health/eqvs-iq#measurement>
14. Emotional Intelligence. Is Crucial To Your Business – Learn Why! 2020. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/emotional-intelligence-hr-crucial-your-business-learn-negi-dixit>

References:

1. Zastosuvannia viiskovym liderom navychok emotsiinoho intelektu u protsesi nalahodzhennia vnutrishnikh komunikatsii [Application of emotional intelligence skills by military leaders in the process of establishing internal communications]. Retrieved from <http://habitus.od.ua/journals/2022/41-2022/45.pdf> [in Ukrainian].
2. Liashch, O. (2021). Heneza emotsiinoho intelektu v yunatskomu vitsi [Genesis of emotional intelligence in adolescence]. (Doctor's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
3. Mazokha, I. (2020). Analiz problemy emotsiinoho intelektu yak osobystisnoho resursu [Analysis of the problem of emotional intelligence as a personal resource]. *Suchasna psykholohiia: problemy ta perspektyvy*, 100–104 [in Ukrainian].
4. Metodyka diahnostryky osobystosti na motyvatsiiu do uspiokhu T. Elersa [Technique for diagnosing personality motivation for success by T. Eler's]. Retrieved from https://stud.com.ua/17007/management/metodika_diaagnostiki_osobistosti_motivatsiyu_uspihu_e_lersa [in Ukrainian].
5. Metodyka T. Elersa: diahnostryka motyvatsii do unyknennia nevdach [T. Eler's technique: diagnosing motivation to avoid failure]. Retrieved from <http://personal.in.ua/article.php?id=508> [in Ukrainian].

6. Opytuvalnyka motyvatsiinykh dzherel D.Barbuto ta S.Skolok v obrobtsti O.Sydorenka [Questionnaire of motivational sources by D. Barbuto and S. Skolk, processed by O. Sydorenko]. Retrieved from <http://www.dolynska-nvk3.edukit.kr.ua/Files/downloadcenter/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8.pdf> [in Ukrainian].
7. Piat komponentiv emotsiinoho intelektu [Five components of emotional intelligence]. Retrieved from <https://fizis.net/karjera-i-usvidomlenist/5-komponentiv-emotsiinoho-intelektu/> [in Ukrainian].
8. Subashkevych, I. (2016). *Formuvannia tsinnisno-smyslovoi sfery studentiv pedahohichnykh spetsialnostei zasobamy mediapsykhologichnykh tekhnolohii* [Formation of value-meaning sphere of students of pedagogical specialties using media-psychological technologies]. Lviv: Rastr-7 [in Ukrainian].
9. Scientific Journal of Kherson State University. (2017). *Psychological Sciences Series*, 1, 2, 31-37. Retrieved from <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/issue/view/10> [in Ukrainian].
10. Emotional Intelligence. (2021). Retrieved from <https://psychology.jrank.org/pages/213/EmotionalIntelligence.html> [in English].
11. Ugoani, J. N. (2021). Intelligence and its Impact on Effective Human Resource Management. *International Journal of Economics and Financial Research*, 7(1), 5–13 [in English].
12. Goleman's Daniel. (2021). Emotional Intelligence in Leadership: How to Improve Motivation in your Team. Retrieved from <https://www.tsw.co.uk/blog/leadership-and-management/daniel-goleman-emotional-intelligence/> [in English].
13. EQ vs. IQ: Which One Is More Beneficial? (2021). Retrieved from <https://www.healthline.com/health/eqvs-iq#measurement> [in English].
14. Emotional Intelligence. Is Crucial To Your Business – Learn Why! (2020). Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/emotional-intelligence-hr-crucial-your-business-learn-negi-dixit> [in English].

Ivanchenko I. A.,
orcid.org/0000-0003-3071-0938

Bilonozhko N. I.,
orcid.org/0009-0000-2682-2174

Verlamov O. M.,
orcid.org/0000-0003-1175-9832

PILOT STUDY OF THE MOTIVATIONAL COMPONENT OF FUTURE OFFICER'S OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE EMOTIONAL INTELLIGENCE

The article provides a theoretical analysis of the concept of emotional intelligence, particularly its motivational component. Various theoretical approaches to studying emotional intelligence and its components by Ukrainian and foreign scientists are considered.

The authors focus on the problem of the motivational component of future officer's of the Armed Forces of Ukraine emotional intelligence, which is insufficiently researched both theoretically and empirically. The necessity of studying the influence of emotional intelligence on the personality of military personnel in modern society is also emphasized. Because, on one hand, emotional intelligence allows understanding and controlling one's own emotions, showing empathy, and choosing an appropriate behaviour strategy, and on the other hand, emotional intelligence, as a manifestation of professionally significant qualities, generates motivation to perform official duties.

The authors present the results of a pilot study of the motivational component of future officer's of the Armed Forces of Ukraine emotional intelligence, aimed at identifying the hierarchy of values of future officers of the Armed Forces of Ukraine, clarifying their motivation for success or avoiding failure, and identifying sources of motivation. At the same time, the goal was to specify the components of the motivational component of future officer's of the Armed Forces of Ukraine emotional intelligence and the directions for shaping this quality through influence on the motivational sphere of military personnel.

The presented results indicated the need for adjusting the hierarchy of values of the studied group, shifting the focus on motivation towards achieving success and preventing failures, adjusting motivation

sources, and allowed specifying the directions of forming the motivational component of future officer's of the Armed Forces of Ukraine emotional intelligence.

Further research by the authors envisages the construction of a model for the formation of emotional intelligence of future officers's of the Armed Forces of Ukraine emotional intelligence.

Key words: motivation, motivational sphere, emotional intelligence, future officer's of the Armed Forces of Ukraine emotional intelligence, components of emotional intelligence.

Дата надходження статті: 04.01.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Маслій О. М.

УДК 378:37.091.12

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.546>

Кохановська О. В.*,
orcid.org/0000-0001-7294-173X

СПЕЦИФІКА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ НАТО

У статті проаналізовано специфіку практичної підготовки майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України на засадах стандартів НАТО. Наголошено, що сучасний офіцер повинен володіти достатнім рівнем знань, навичками, що дозволять компетентно розв'язувати завдання службово-бойової діяльності. Зазначено, що практична підготовка майбутніх офіцерів за стандартами НАТО у функціонуючих в Україні сьогодні військових закладах освіти передбачає кілька ключових принципів: сумісність: забезпечення можливості взаємодії українських майбутніх офіцерів з офіцерами крайн-членів НАТО під час спільних операцій; модульність навчання: розробка гнучких програм, які дозволяють адаптувати навчальні курси під конкретні потреби та умови; орієнтація на практичні навички: акцент на практичній підготовці, проведення регулярних навчань і тренувань; використання сучасних технологій: інтеграція сучасних інформаційних систем і технологій у процес підготовки. Виокремлено основні виклики щодо практичної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗС України на засадах стандартів НАТО: технічне забезпечення; кадрове забезпечення; фінансування. Зауважено, що для забезпечення високого рівня практичної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ необхідно створити сучасну навчально-матеріальну базу, яка включає симулятори і тренажер; морські полігони; освітні центри НАТО. Наведено приклади реалізації практичної підготовки майбутніх офіцерів за стандартами НАТО різними освітніми установами. Акцентовано, що 2024 року НАТО та Україною було створено першу спільну інституцію – Центр JАТЕС (NATO-Ukraine Joint Analysis, Training and Education Centre), основними завданнями якого зокрема є удосконалення практичної підготовки офіцерів ВМС ЗСУ за стандартами НАТО. Зроблено висновок, що впровадження стандартів НАТО у систему підготовки майбутніх офіцерів ВМС України є важливим кроком на шляху до інтеграції країни в євроатлантичний безпековий простір і важливе значення при цьому належить відповідній практичній підготовці майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ за Стандартами НАТО.

Ключові слова: військова освіта, практична підготовка, Військово-Морські Сили Збройних Сил України, Стандарти НАТО, майбутні офіцери ВМС ЗСУ.

Постановка проблеми. У сучасному геополітичному контексті інтеграція України в європейську та євроатлантичну спільноти набуває особливого значення. Відповідно підготовка військових кадрів, зокрема офіцерів Військово-Морських Сил (ВМС), згідно з принципами та стандартами НАТО є критично важливою. Ця тематика стає

*© Кохановська О. В.